

Učiteljski Tovariš

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

~~Vsebina:~~ Šola in cerkvene stranke. — Po preosnovi učiteljišč. — Učiteljski pravnik. — Zmes. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Duševna kultura na Kavkazu.

Šola in cerkvene stranke.

I.

Priznana resnica je, da bije kranjsko učiteljstvo že nekaj časa hud boj prosvetljenega stoletja proti srednjemu veku. Toda ob sklepu tekočega stoletja je stopilo odločno v vrsto prvoboriteljev proti duševnemu servilizmu ter potegnilo s seboj pretežno večino slovenskega učiteljstva. Vkljub temu dejstvu se stremljenje naprednega učiteljstva ni tako generalizovalo, kakor bi to bilo spričo klerikalnih napadov potrebno.

Upamo pa, da se naziranje o kakovosti naših šol in učiteljev zanese potom ravnokar ustanovljenega šolsko-političnega lista v vse kraje širne naše domovine. Razkol med nami je še velik, često si celo načeloma nasprotujemo. Neovržni dokaz te istine je bila druga polovica minolega leta, ko so se začele težnje nemških mladih učiteljev pri nas razširjati po tovarišu g. Horwateku. Ves nasprotni polk nas je napadel ter utemeljeval svoja demagogična načela, pa naši šolski listi so dosledno zamolčali, kam meri pravec našega teženja.

Osmešili bi se celo bili štajerski učitelji, ko bi jim „Slov. Narod“ blagohotno ne bil pritekel na pomoč. Do-

volj blago ravnamo, če odpustimo odpor našemu novemu programu onim, ki imajo spričo sedaj obstoječega sistema posebne koristi, ter jim je mnogo na tem, da se vse ohrani v starem tiru.

V protislovju z zdravo pametjo in neodpušljivo pa je, ako se učitelj upira napominanemu programu, dasi rad priznam, da mnogim učiteljem točka: „ločitev šole od cerkve“ dokaj paradoksnno zveni. To je tisto nas in naše šole se tikajoče vprašanje, ki ga je najboljši politični list med Slovenci sprožil ter z blagoglasnim „da“ potrdil. Vprašanja se pa moramo polastiti tudi mi, ker zadeva naše osrčje. Da nam pa nihče ne bo predbacival lahko-miseljnosti v tako kočljivem vprašanju, je umestno, ga v toliko premotriti, da spoznamo njega vrednost, opravičenost ali neopravičenost. Razmotrivanje naše ne bo imelo političnega, ampak empirsko-vednosten značaj, ter naj da sleharnemu priliko, o koristi ali škodi glavne in težavne točke iz zahtev mlajših učiteljev premišljevat, se za „da“ ali „ne“ odločiti.

Nedvomno so bile višje šole v Aleksandriji do leta 333. pr. K. brez vsake konfesionalne barve, zakaj pohajali so v nje židovski, poganski in kristjanski mladeniči in so bile šole same po poganih ustanovljene. Ko je pa

Po preosnovi učiteljišč.

Iz „Posla z Budče“.

Sedim pred izpraševalno komisijo. Predsednik je duhovnik visoke postave z zlatimi naočniki. Prisedniki so: dva častitljiva očeta iz redu jezuitov, dva učiteljiščna profesorja in dva vadniška učitelja v uradni obleki, namreč v kuti, ki je podobna oni, katero nosijo kapucini.

Z menoj pričakujejo bodočnosti J., nemirnih oči, gospodična S. velikih oči, ki so deloma pokrite s črnimi naočniki, potem še dva neznana kolega in ena koleginja. Ker sem pripravljen po delih naših velikanov, opazujem mirno svoje kolege.

V tem zazvoni predsednik, vsi vstanejo, samo jaz sem malo zamudil, zavoljo česar me zadene strog pogled gospoda predsednika. Zdaj sledi prizivanje sv. Duha. — Globoka tišina nastopi, kakršna vlada pred najsilnejšo burjo, nato pa stavi predsednik prvo vprašanje gospodični S., namreč:

— Kaj je didaktika? —

Kakor bi trenil začne: „Didaktika je veda, ki uči, kako se lahko vzgoje iz mladeži ljubeznivo in z gotovim uspehom čednostni in pobožni ljudje.“

— Kandidat J., v čem pa bistvuje učenost? —

„Učenost bistvuje v znanju veronauka in nraonauka, sv. evangelija in biblijske zgodovine.“

— V čem naj vadi učitelj učence, ako je zadostil učenosti, gospodična M.? —

„Ako zadostujemo učenosti, vadimo učence pisati, brati in nadalje na pamet računati.“

— Zakaj je učiteljski stan važen, kandidat T.? —

Iz ust kandidatovih se kar tako siplje: „Učiteljski stan je važen, ker je učitelj: 1.) Učitelj koristnih resnic, 2.) zastopnik staršev, 3.) oskrbnik občinskih semenišč, 4.) vidni angel varuh.“

— Kaj obsega oskrbnništvo občinskega semenišča, kandidat Č.? —

Gladeč tolsti trebuh in s često menjajočim se glasom prične: „Iz otrok naj postanejo poslušni in voljni poslušalci božje besede, verni podaniki, dobri delavci in

bila krščanska vera pod Konštatinom Velikim državni proglašena, so šole kmalu morale zavoljo dogmatičnih preprirov in iz teh izhajajočih sekt (strank) ustaviti svoje prejšnje mirno, plodonosno delovanje.

Mnogo mestnih šol srednjega veka (Schriftschulen) je bilo interkonfesionalnih. Ko je pa dovršen del mase ljudstva proti koncu 18. stoletja prešinel racionalizem, katerega so globoki in visoki misleci raznih narodov z najboljšimi uspehi propovedovali, tedaj so se šole začele ustanavljati nekonfesionalne učilnice.

Pruska šola je postala državna že l. 1717., bila dvakrat (1736. in 1763. l.) popolnoma ter jo je duhovščina, kar je skoraj neverjetno, l. 1799. uradno priznala in celo odobrila v neki relaciji višjega konsistorija v Berlinu. Dotična relacija pravi, da je država opravičena ustanavljati šole, kakršne ji prijajo, ter nadaljuje, „weshalb auch zu wünschen sei, dass in den Schulen der Religionsunterricht blos auf eine, allen kirchlichen Parteien gemeinschaftliche Sittenlehre eingeschränkt, dagegen der specielle Confessionsunterricht blos dem Prediger bei der Vorbereitung der Katechumenen überlassen werde“. Seveda je reakcija zopet potisnila šolo nazaj v srednji vek, dokler se ni vnovič in to šole v novejšem času zamogla deloma ločiti od cerkve.

Mnoge šole, ki so se udomačile na Irskem, Holandskem in v Ameriki, so popolnoma brezverske, t. j. one ne poučujejo veronauka nikakšne konfesije, marveč se zadovolijo s predavanjem naukov splošne nračnosti, konfesionalen veronauk pa prepuščajo staršem in cerkvi. Dočim bi pri nas takšno postopanje šole obsodili, se v onih deželah omenjenim potom dosežejo taki in boljši uspehi nego pri nas. Šola je predlansko leto v Ameriki le na ugledu pridobila, ker je zavladao mnenje, da je premagala špansko nekulturo.

Razvidno je iz navedenega, da zahteva nekterih učiteljev ni nova, marveč je imela že praktično veljavo. Vsakdo mora priznati, da je Nemčija danes v vsakem oziru na boljšem nego Avstrija. Odkod izvira to? Najbrž je naravna posledica istine, da se je njena šola prej osvobodila cerkvenega vpliva nego avstrijska. Zavoljo zakona iz leta 1869. so vse avstrijske javne šole inštitu-

cije države. Kot take bi morale vse člane države k edinstvi vzgajati tembolj, ker ustvarja država harmonično enoto ljudi enakih pravic in dolžnosti. Država je v prvi vrsti in pred vsem poklicana, zadostiti kardinalnim potrebam svojih članov, jim priboriti blaginjo in omiko. O uporabi sredstev, v dosego teh za bivanje na zemlji najvišjih namenov, ni država nikomu odgovorna, osobito pa ne katerikoli cerkveni stranki, ker država ni ud cerkve, ampak organizem izven cerkve, in le „država določa pogoje in meje cerkvene avtonomije.“*) Da si še danes cerkev prilastuje v šolskih zadevah odločilno besedo, ima svoj izvor v onih časih, ko je še država tlačnila cerkvi. Resno pa se cerkev za splošno ljudsko izomiko ni nikdar potegovala. Upravičenost te trditve izvajamo lahko iz dejstva, „da je povsod, kjer se je gospodarstvo državne cerkve ohranilo, bila ljudska šola samo navrhek k višjim inštitucijam ter obsojena k životarenju. Dandanes še povsod, kjer realna vlada cerkveno-političnih strank državi določa smer, šola še daleko ne zadošča zahtevam moderne pedagogike. „Ein zusammenhängendes Unterrichtswesen von der Volksschule bis zur Universität könnte also nur der Staat bilden.“**) Ker smo na jasnem zastran smotra državne šole, preostaja še določiti, doseže li država zastavljeno si nalogo brez cerkvene pomoči? Blaginjo doseže neovržno, splošno omiko pa tudi. Seveda ta omika raznim cerkvenim strankam ne bi ugajala, ker bi bila splošna, ne tendencijozna, ker ne bi poznala strankarstva v verskih zadevah, ker bi ne imela za merilo človeške vrednosti to ali ono konfesijo, marveč nračnost.

Da bi ljudsko šolo kar meni nič tebi nič izročili raznim cerkvenim strankam, bi se s tem izpostavili še večji nevarnosti. Naravno je, da si bodo s časom tudi politične stranke priborile veliko veljavo in si osigurale možnost zahtevati šole zase v najem. Imeli bi tedaj poleg rimsko-katoliških, luteranskih i. dr. šol tudi krščansko-socijalne, demokratiške, socijalno-demokratiške itd. šole. Pravcati kaos, ki bi bil v dijametralnem nasprotstvu intencijam države.

*) Bluntschli, Lehre vom modernen Staat.

**) Dr. Gneist, Die konfessionelle Schule.

obrniki, modri gospodarji, mirni občani, potrpežljivi so-progi in starši, ki skrbе za spas svojih otrok!“

— Trn, katera so primerna in dovoljena stranska opravila učiteljstva? —

„Vrtnarstvo, čebelarstvo in — —“

— In, kandidat T.? —

„Orglarstvo, cerkovništvo in poučevanje v katoliških društvih!“

— Kandidat J., zakaj je orglarstvo pripustno stransko opravilo? —

„Učitelj kot orglavec“, odgovarja J., „more z lepim igranjem neizmerno pripomoči, da postane služba božja še bolj čestitljiva in da se še bolj goreče dvigajo srca pobožnih občanov, ki so zbrani v hiši Gospodovi; ono more povznašati misli molečih k tronu Najvišjega. Radi teh velikih zaslug, katere si more učitelj le kot orglavec pridobiti, naj bi ne opustil noben mladenič, se temeljito naučiti orgljanja.“

Na vrsto pride tolsti Č.

— Kakšne dolžnosti ima učitelj kot cerkovnik? — vprašuje predsednik.

Goreče odgovarja Č.: „Učitelj kot cerkovnik mora: 1.) Paziti na snago in red v cerkvi in na oltarju, na snago priprav in zlasti perila, 2.) karkoli stori pri postrežbi duhovnika ali božje službe, mora storiti spoštljivo, da bi vsakdo videl, da je o čestitljivosti službe prepričan, 3.) ima paziti, da bi ministrantje ne motili ljudstva v pobožnosti, 4.) mladino navajati k okraševanju oltarja, soh in slik.“

Gospod predsednik s čestitimi očeti jezuiti zadovoljno posluša.

— Gospodična S., katere so dolžnosti z ozirom na pobožnost otrok? —

Z veseljem posluša slavna in čestita komisija besede gospodične S., kateri se govor kar tako lije iz ust. Govori in pravi: „Paziti moramo na to, da bi se otroci zbrali vsak dan o primernem času za sveto mašo v šolski sobi, šli glasno moleč v redu v cerkev in pri maši pojavljali klečeč svoja čuvstva. Učitelj bodi na takem mestu, da bi ga natanko videli otroci in ljudje!“

— Kaj ima učitelj storiti, da bi vsi otroci pri službah božjih morali prepevati? —

V sedanjem času se resnično v avstrijskih javnih šolah ne poučuje samo veronauk konfesionalno, temveč tudi vsi drugi predmeti se poučujejo v istem smislu, kar gotovo ni v duhu postavodajalca iz leta 1869. „Takšna praksa pa ni samo protislovje postavam dežele, temveč tudi bistvu omike, kakor tudi pravnemu in narodnemu smotru države sedajnosti.“*)

Mi živimo v času emancipacije! Človek si prizadeva osvoboditi se društvenega konvencionalizma, država se oslobaja cerkve, filozofija se je ločila od teologije, pedagogika se je oprostila scholastike in novejši učitelji (ne samo ljudski) zahtevajo, da se loči šola popolnoma od cerkve. To zahtevajo zato, da se bodo vse moči našega bistva razvijale prosto, da nam bode duh prost, da ga bomo vsestransko izpolnili in ojačili. Cerkev se naj razvija na svoj način, šola pa naj služi pravi omiki človeštva, ne pa cerkvenim strankam kakor do sedaj. „Die konfessionelle Schule mit allen ihren Variationen ist ein unjuristischer, widerspruchsvoller Begriff, welchen kein Verwaltungsgerichtshof jemals handhaben kann, weil er eine unendliche Reihe von latenten Rechtsansprüchen der Kirche in sich trägt.“**)

J. K.

Učiteljski pravnik.

Priobčuje „Pedagogičsko društvo“ v Krškem.

(Dalje.)

Učiteljske pravice v intelektualnem (duševnem, moralnem) obziru.

B.

Pravice učiteljev do šolskega poslopja, šolskih vrtov, učil in samoučil.

Učitelji niso sicer lastniki šolskega poslopja in vsega inventarja, ki pripada k šolskemu posloju, toda oni imajo pravico užitka, pravico popolnega užitka v korist šole, šolske mladine in v lastno korist. Kakšno mora

*) L. v. Rönne, Das Staatsrecht der preußischen Monarchie.

**) Dr. Gneist, Die konfessionelle Schule.

biti šolsko poslopje in vse, kar je z njim v zvezi, to določuje min. ukaz z dne 19. mal. srpana 1875. Kakšno mora biti učiteljevo stanovanje, o tem bo še govor, kadar pridejo na vrsto učiteljski dohodki.

Katera učila mora vsaka šola imeti, to določuje šolski in učni red. Da morajo biti vsa učila prej odobrena, preden se vzamejo v rabo, to je znana stvar. Katero izmed odobrenih učil se nabavi, to določuje domača učiteljska konferencija, ako ji je to pravico odstopil krajni šolski svet, kateri plačuje vse stvarne potrebščine. Radi učnih knjig pa veljajo naredbe, da določuje deželni šolski svet po zaslišanju okrajne učiteljske konferencije, katere izmed odobrenih knjig se smejo uvesti. Pri meščanskih šolah določuje tudi deželni šolski svet, toda takoj predlaga knjige (izmed odobrenih) že domača učiteljska konferencija. Radi pravice, kdo izbira pisanke in risanke za šolsko rabo, veljajo sledeči predpisi:

Državni šolski zakon z dne 14. velikega travna 1869 (§ 45), naredba naučnega ministra z dne 20. vel. srpana 1870, števil. 7648 (§ 72) in naredba deželnega šolskega sveta z dne 13. rožnika 1872, števil. 3254*) dajo učiteljstvu pravico in moč, določiti v okrajni učiteljski konferenciji, kateri zvezki se smejo rabiti na vseh šolah dotičnega okraja. Ti zvezki pa morajo biti prej že odobreni od deželnega šolskega sveta.

Narodno-gospodarska zavest slovenskega učiteljstva odvzema tujcem šolsko blago ter podpira domačo podjetnost. Vsled sklepa okrajnih konferencij ne sme nobena šola dobivati zvezkov iz katere druge zaloge, razen tistih, za katere se je odločila okrajna učiteljska konferencija; zgoraj naštetih §§ jim tega ne dovoljujejo. Da se rabijo le zvezki iz teh zalog, so odgovorna 1.) vsa šolska vodstva in učiteljstvo, 2.) c. kr. okrajni šolski nadzorniki, kar natančno veva § 72. naredbe z dne 20. velikega srpana 1870 in še posebej točka b § 2. inštrukcije za okrajne šolske nadzornike, katere je potrdilo ministrstvo z dne 19. kimavca 1887, števil. 17.639 kot navodilo.

To velja za Štajersko in isto mora veljati tudi za Kranjsko, ako tako sklenejo okrajne učiteljske konferencije.

*) Za Štajersko.

Gospodična M. govori: „Tem, kateri si ne morejo kupiti pesmarice, mora pesmi prepisati, da bi mu ne preostajalo časa za prebiranje nevernih časnikov, časih tudi lahko predmoli ali predpeva!“

— Trn, dolžnosti učiteljev z ozirom na pouk v sv. veri. —

Ker sem bil ves nadahnen po tolikih predgovornikih in govornicah, spustim kakor mlinsko kolo: „Naučiti ves veronauk tako, da bi preostajalo čestitim gospodom več prostega časa in bi se ti mogli žrtvovati svojim rodbinam, konsumnim društvom in politiki! . . .“

Vseobča groza na vseh licih, samo starikavi bivši moj profesor B. me sožalno pogleduje.

Od zlobe prebledeli predsednik vpraša naglo: — Katero so učiteljeve pravice? —

Odgovorim: „Slušati in molčati!“

— Zaprite zlobna usta, zakaj izvrženi boste kakor kokalj iz pšenice! —

Nato se je podala komisija k posvetovanju.

Rad bi vstal in zbežal na konec sveta, toda noge so kakor prikovane. Kaj so mi pomagali Komensky, Lindner, Dittes itd., ako nimam učne knjige 20. stoletja!

Po 5 minutah se vrne komisija, predsednik pokliče gospodično S. in kolego J. Ta dva poklekmeta in predsednik jima pripne zlati znak dostojanstva katoliškega učitelja, gospodični M. in kolegi T. srebrni znak, potem kolegi Č. bronastega. Vsi se klečeč globoko priklonijo in se zahvalijo s poljubljanjem rok.

V tem zakriči z mogočnim glasom: „Trn, zavoljo neznanja najvažnejših temeljnih nauk pedagogike in didaktike ste padli na 3 leta! Ker pa ste z nedostojnimi odgovori tudi razžalili čestito komisijo, predlaga ta najčestitljivejšemu konzistoriju, da bi Vas sploh izgnali iz učiteljskega stanu. In tako se naj zgodi vsakomur!“

Cin, cin, cin . . . zvoni budilka in osvobodi obsodbe in krutega izobčenja v trpljenju se potečega

H. Trna.

1.) Krajni šolski svet.*)

Krajni šolski svet nadzoruje ljudske šole, popolnoma ali deloma vzdržane po državnih, deželnih ali občinskih pomočkih (brez vadnic, združenih z učiteljski) in obsoji iz zastopnikov cerkve, šole in občine. Tudi šolski patron je ud krajnega šolskega sveta in ima pravico, poslati v krajni šolski svet tudi zase namestnika.

Zastopniki cerkve so samostojni dušni pastirji mladine, katera okiskuje šolo, in če bi teh ne bilo, njih namestniki. Šolo zastopa nje voditelj (učitelj, in če je na isti šoli postavljenih več učiteljev, ravnatelj ali prvi učitelj). Zastopnike občine voli občinski zastop, ali, če bi bilo isti šoli pridruženih več županij ali podobčin, skupščina dotičnih občinskih, oziroma podobčinskih zastopov. Število teh zastopnikov znaša najmanj tri, največ pet, kar določuje okrajni šolski svet. Udje krajnega šolskega sveta izvolijo izmed sebe predsednika in namestnika na tri leta.

Kraji, kjer obstoji več šol, se smejo razdeliti z dovolitvijo okrajnega šolskega sveta v več šolskih okolišev. V tem slučaju se postavi za vsak tak šolski okoliš poseben krajni šolski svet.

Krajnega šolskega sveta dolžnost je, zastopati šolsko občino v vseh šolo zadevajočih oskrbovalnih in pravnih rečeh, zlasti pa pri obravnavah in napravljanju ter razširjanju šol in zidanju šolskih prostorov. Dolžan je skrbeti, da se izpolnujejo šolski zakoni in ukazi višjih šolskih oblastev in da se šolstvo primerno uredi po teh zakonih in ukazih. Krajni šolski svet se shaja vsaj enkrat na mesec k redni seji; za sklepčnost treba, da so pričujoči najmanj trije udje. V zadevah, katere so tako nujne, da se ne more čakati do najbližnje redne seje in ne sklicati izredne seje, sme predsednik samostojno ukreniti odredbe, pa mora vendar brez zamude in najdalje v najbližji seji dobiti si privolitev krajnega šolskega sveta. Za nadzor o didaktično-pedagoških zadevah v šoli se postavi od okrajnega šolskega sveta eden ud izvedenec krajnega šolskega sveta kot krajni šolski nadzornik.***) Udje krajnega šolskega sveta imajo pravico, v šole priti, da se prepričajo, v katerem stanju da so šole. Na tistih šolah, kjer je več učiteljev, ima krajni šolski nadzornik pravico, pričujoč biti pri učiteljski konferenciji. (Dalje.)

Zmes.

VIII.

O jerum, jerum! To vam je smola „mit Pech vermisch!“ V beli Ljubljani, ki ima tudi družbo svedercev, ne umejo nobenega „špasa“ več. Naš klerikalni kolega Franc Svederc je zatajil ime urednika „Slovenskega učitelja“ Fr. Jakliča. To lažnjivo zglasenje v hotelu pa sodnija ni smatrala za postni „špas“ in je Fr. Jakliča obsodila po § 302, lit. e) kaz. zakona z 10 kronami globe ali 24 ur zapora. O jerum, jerum! — — —

Morda je ime odgovornega urednika „Slov. učitelja“ Fr. Jakliča tudi lažnjivo zglasenje in kot tako kaznjivo. Laž je greh, greh pa je proti veri. Ali se „Slov. učitelj“ hoče na ta način potegovati za vero? Svobodno mu. Kaj bi pač porekel rajni vladika Slomšek, da je prišel v tako družbo?

*) Po Orožnovem „Ustavoznanstvu“.

***) Kakšni so izvečine ti „izvedenci“, nam je dobro znano! Uredn.

Kaplan Peter Svederc je tudi prišel pri zadnji sodnijski obravnavi z resnico v kolizijo. Pardon! „Učit. Tovariš“ mora biti v rabi tujk zelo previden, sicer ga dene brumni „Slovenec“ pod črto. Ako se že duhovniki z resnico sprejo, potem pa res — vera peša.

Naš marljivi tovariš Jos. Ciperle je v zadnjem „Učit. Tovarišu“ dokazal, kako pristransko je A. K. v „Izvestjih“ ocenil njegovo knjigo „Kranjska dežela“. Seve, „Slovenec“ je, omenjajoč vsebino „Izvestij“, hinavsko dostavil, da je popravljena napačna zgodovina, katero piše „Učit. Tovariš“. Ciperle mu je dal zaslužen odgovor.

Z veseljem vzamem na znanje, da se je tovariš Medvešček baje spokoril in debelušnemu Dermastiju pokazal hrbet. Ta družba pa res ni za Te, moj Peter! Radi zadnje državnozbornske volitve pa nisem nič kaj zadovoljen z goriškim učiteljstvom, o čemer še izrečem svojo sodbo prihodnjic.

Pred kratkim je bilo mnogo hrupa po nemških in tudi slovanskih listih, a „viel Geschrei und wenig Wolle“. Na Štajerskem je bilo namreč zopet enkrat nemštvo v veliki nevarnosti, zato so germanski hujskači od Lenkota do Walza ropotali in preobračali politične kozle. Le premislite, vlada je hotela iz svojega nagiba imenovati četrttega deželnega šolskega nadzornika za slovenske ljudske šole. O, v nebo vpijoča krivica! Zelo nedosledno je nemško radikalno trobilo, imenovano „Grazer Tagblatt“.

Pred leti je ta list tako dolgo hujskal nemške štajerske učitelje, da so mnogi izstopili iz „Lehrerbunda“, osnovavši si svoj „Verband der deutschen Lehrer“. Izborna odgovarja „Steirische Schul- u. Lehrerzeitung“: „Ako je po logiki ‚Grazer Tagblatt‘ narodna ločitev učiteljstva bila nujna potreba, tedaj imenovanje slov. dež. šol. nadzornika za spodnji Štajer ni drugega kot naravna konsekvence iste terjatve, ki se je poprej z vsem ognjem narodnega oduševljenja zahtevala. Teritorijalna ločitev spodnjega Štajerja ni nič drugega nego popolnitev narodne ločitve, ki je po tolikrat in prav silno izraženi želji ‚Grazer Tagblatt‘ se dejansko izvršila. Warum sich also jetzt so ereifern? Erkläret mir, Graf Oerindur . . .“

Med slovenskim učiteljstvom na Štajerskem vlada neka zmešnjava glede „Lehrerbunda“. Nekatera učit. društva so izstopila, druga še ostala kot član. Prav času primerna bodo torej predavanja tovariša Kranjca v celjskem učit. društvu, katero naj bi vso stvar v roko vzelo, da se doseže enotno postopanje. Slov. učit. društva imajo na eni strani upoštevati velike zasluge „Lehrerbunda“ radi regulacije učit. plač, na drugi strani pa morajo paziti, da ne ostanejo zadnji člani, ako nemška učit. društva med tem izstopijo. Žal, da je tako! Koliko nujnih stvari še ima štaj. učiteljstvo izvojevati, naj omenim samo javno kvalifikacijo, disciplinarni red itd.

Javno kvalifikacijo je uvedel deželni šolski svet — ne na Kranjskem, Primorskem ali na Štajerskem, no kje? — na Koroškem. Pri nas doživimo kaj takega najbrž šele koncem 20. stoletja. Ali ni nikogar, ki bi to stvar podregal v dotičnih oblastnijah?

Marenberški in slovenjegraški Nemci in renegati morajo sigurno stati na zelo visoki stopnji omike, da so si poslancem izvolili duševnega revčka, katerega vsak slovenski učitelj dene v žep, če se še ni popolnoma s pametjo skregal. Ta nemškonacijonalni poslanec od slovenskih staršev sliši na ime Lenko, pd. Martinc, bivši vsemogočni župan v Št. Petru v Savinski dolini. Mož je dne 7. m. m. v Marenbergu prodajal svojo politično

miksturu ter se v svoji neznosni ošabnosti, boljše neumnosti popel do gorostasne hudobnosti, trdeč: „Slovenski južnoštajerski učitelji ne zaslužijo večjih plač, ker stoje na nižji stopnji omike nego nemško-nacijonalni tovariši.“ Posamezni nemški učitelji so gotovo vrlo izobraženi kakor so tudi slovenski, ali da bi bili vsi nemški učitelji bolj omikani nego slovenski, ki umejo še dva jezika, to zamore trditi le zlobna in puhla glava. Heil, Lenko!

Konjiški dekan je baje vložil prošnjo, da bi bil sesesionistiški župnik Č. pomiloščen. Taki so! Stati hočejo izven zakonov, in njih dejanja naj bi ostala nekaznjiva, dočim se morajo drugi državljani brezpogojno podvreči kazenskemu zakonu. Ja Bauer, das ist etwas anderes! Ako zahteva država od njih davek, kakor od vsakega drugega, tedaj lažejo, se zvijajo, godrnjajo, preklinjajo in rekurirajo, da je joj! Ali ni Kristus učil: Dajte cesarju, kar je cesarjevega itd.?

Klerikalni češki list „Hlas“ je nadškofa Kohna pokrtačil, da imenuje kanonikom same plemenitaše, kar ga je toli razburilo, da je uvedel pravo inkvizicijo, iskajoč dotičnega pisca. In kot tak se mu je predstavil P. Kračmar, ki je bil takoj poslan v samostan v Litavi. Tu so ga v eksercijah tako preparirali, da je, zapustivši samostan — znorel. Ali je to tudi krščanska ljubezen?!

Rešetar.

Dopisi.

Kranjsko.

Iz logaškega okraja. († Ivan Poženel.) In zopet se je zgrnila zemlja ter sprejela v svoje hladno naročje enega izmed nas. Dne 2. sušca ob pol 6. uri zvečer je zatisnil smrtni angel večno oči izmučenemu Ivanu Poženelu, nadučitelju na Rakeku.

Pokojnik se je narodil dne 7. rožnika 1841. l. v Črnem vrhu nad Idrijo.

Dovršivši domačo ljudsko šolo v rojstvenem kraju in običajne študije v Ljubljani, je dovršil zrelostni izpit dne 6. vel. srpana 1859, a sposobnostnega pa dne 28. kimavca 1864.

Prvi korak v javnost je bila služba podučitelja v znanem Dobropolju, katero je nastopil dne 12. vinotoka 1859; a že dne 11. listopada 1861 je prišel vsled lastne prošnje kot učitelj, organistin mežnar v svoj rojstveni kraj — Črni vrh, kjer je postal stalen dne 31. vinotoka 1865. l.

Dne 26. vinotoka 1871 je zapustil Črni vrh ter prišel kot učitelj na Unec, zamenjavši ono mesto z učiteljem Iv. Zakrajškom. Tu na Uncu je dobil službo nadučitelja 25. kimavca 1883; kot stalen nadučitelj je pa prišel pokojnik na Rakek dne 20. vel. travna 1886. l., kjer ga je dohitela tudi prezgodnja smrt.

Pokojnik je bil šolnik z dušo in telesom. Sicer je prišel iz „stare“ šole, a duh njegov je čvrsto korakal z duhom časa.

„Ne le, kar velevala mu stan, kar more, to mož je storiti dolžan“, mu je bilo geslo.

Poleg šole mu je delal največ veselja šolski vrt, in v dokaz posebnega znanja je dobil v Ljubljani dne 21. vinotoka 1888. dve priznalni diplomii, in sicer za razstavljeni načrt šolskega vrta in razstavljen sadje.

Pokojnik je dobro znal, da mu ono znanje, katero si je pridobil v „stari“ šoli, nikakor ne zadostuje, ako

hoče postati koristen ud človeške družbe, zato si je popnil svoje znanje s tem, da je šel l. 1870 v kmetijski in telovadni tečaj v Gradec in l. 1892 je dovršil z dobrim uspehom deški rokotvorni tečaj istotam.

Rajni Poženel je tudi vedno hrepenel koristiti učiteljstvu, kjerkoli je mogel; vedel je, da učiteljstvo postane le ondaj faktor, ako se osvoji in postavi na lastne noge — v dobri organizaciji — in bil je torej tudi soustanovnik „Društva učiteljev in šol. prijateljev okraja logaškega“ in dolgoletni njegov blagajnik. Na podlagi ravno kar navedenega je užival blagi pokojnik vsestransko zaupanje svojih tovarišev, in ti so ga volili zaporedoma v c. kr. okr. šol. svet kot svojega zastopnika od l. 1884. do l. 1894.

Da je pokojnik užival mnogo simpatij tudi med občani in na Notranjskem sploh, priča tudi to, da je bil zadnji čas predsednik krajnega šol. sveta. Temu je priča tudi njegov velikanski zadnji izprevod.

Pokojnik je zapustil vdovo in petero otrok, katerih dva sta pa že preskrbljena.

Dragi Ivane, zapustil si to solzno dolino ter se preselil tja, kjer „strasti ne buči vihar“. Izpolnila se Ti pač ni želja, ki si jo izrekel pri sedaj že tudi mrtvem tovarišu Kerncu, da bosta še to pomlad sadila drevesca. Pač jih presajata, upajmo, pri večnem vrtnarju. „Sovražili so me bogovi in zato so me napravili učiteljem“, si tožil nam mnogokrat, da se izpolnuje nad Teboj ta pregovor in da se Ti je edino le takrat dobro godilo, ko si opravljal v svojem rojstvenem kraju službo z letnimi 600 kron. Toda Tvoje mehko srce jim je vse odpustilo, ker ni poznalo sovraštva in jeze.

Bogovi so Te pa, dragi Ivane, tudi še sovražili po smrti, zakaj pogreb, ki bi se imel vršiti ob 4. uri popoldne, se je vršil šele ob pol 6. uri.

A odpusti jim, dragi tovariš in moli zanje pri Neskončno dobrem.

—a.

Štajersko.

Jungovci in mi. (II.) Bilo je na predvečer razkola v našem „Lehrerbundu“, ko so imeli „Jungovci“ v Gradcu shod, na katerem sta govorila kuma, če ne očeta vse struje, dunajska tovariša Täubler in Seitz. Zaradi izzivanja nemških tovarišev, da smo Slovenci sami klerikalci, se je oglasil tudi slovenski tovariš in rekel z ozirom na takratne Tagespoštine, celjsko zborovanje „Zaveze“ kritikujoče članke, med drugim približno sledeče: „Smo li mi radi tega klerikalci, če pridejo duhovniki k našim zborom, kjer se ostro kritikuje Ebenhochov šolski predlog? Smo li klerikalci, če ploskamo duhovniku, ki je navzlic tej rezki kritiki izjavil, da soglaša z nami in odobruje naše težnje? Mislím, da ne. Uverjen sem, da bi tudi najpristnejši mladi ne ravnali drugače, tudi oni bi hrupno pozdravili takega moža. Saj je glavna naloga mladih, pridobivanje prijateljev svobodni šoli in svobodnemu učiteljstvu in naj se rekrutujejo ti prijatelji iz kateregakoli stanu.“

In kakšen uspeh so imele te besede? Hrupno ploskanje se je oglasilo po dvorani, govorniku se je čestitalo od mnogih strani in celo eden dunajskih tovarišev je prišel osebno izraziti svoje priznanje.

Ali ne sledi iz tega, da bi dunajski „Jungovci“ za nas sestavili drugačen program, ako bi naše razmere dobro poznali?

Prestopimo k narodnostnemu vprašanju! Tudi o tem je govoril naš govornik na tistem, za nas vsekakor me-

rodajnem shodu. Rekel je približno to-le: „Očitata nam, da smo narodni, da z narodom čutimo in za narod delujemo. Ali vi niste narodni, ali vi ne čutite s svojim narodom? Zakaj nam štejete v zlo, kar je pri vas samo ob sebi umljivo, da, celo zaslužno? Mi vam vaše narodne zavesti in delavnosti ne štejeemo v greh, a tirjamo, da tudi vi naše spoštujete; zakaj učitelj, ki svojega naroda ne ljubi, ki ne žaluje in se ne veseli z njim, ki mu noče pomagati, kjer mu lahko, ni in ne more biti pravi učitelj, ampak k večjemu najemnik. On ne more največjega zaklada narodovega, mladine in bodočnosti njegove, z isto ljubeznijo, z isto vztrajnostjo in požrtvovalnostjo negovati in vzgajati kakor je potrebno, če naj narod neprenehoma ne napreduje. Če pa živi naš narod v drugačnih razmerah kakor vaš, mora tudi naše delovanje drugačno biti, in mi mislimo, da storimo šoli in učiteljstvu z njim veliko uslugo ter zaslužimo prej hvalo nego grajo. Mi delujemo le za splošno probujenje naroda, v klerikalni voz se pa ne damo nikdar vpreči.“

Tudi te besede so bile deležne burnega odobravanja. Nihče jim ni trohice ugovarjal, dasiravno je bila dvorana polna uglednih nemških „Jungovcev“, ne izvzemši Horvateka, Killerja i. dr. voditeljev.

Imam li torej prav, če rečem: Ko bi dunajski „mladi“ poznali tožno stanje našega naroda, ko bi vedeli, kako osamljen in zatiran je, kako mu manjka inteligence, ko bi vedeli, s kolikimi boji in žrtvami si mora pridobivati mrvice svojih pravic, in ko bi si le misliti mogli, kako se pri nas tepta glavno pedagoško načelo: „Poučuj v maternem jeziku“, bi ne zahtevali od naših „mladih“ narodne mlačnosti, bi ne gonili učiteljev od raznega društvenega delovanja, češ, ljudstvo naj spozna, kako vas potrebuje, ne rekli bi: Pribojujmo najprej, kar nam vsem prija, potem šele, kar je vsakemu narodu posebe treba, ampak odobraval bi načelo: Poučuj narod, pomagaj mu, kjer le moreš in dvigni ga iz dosedanje teme do prijaznejše, svobodnejše bodočnosti!

Z navedenim sem menda dovolj jasno dokazal, da niti najmerodajnejši voditelji „mladih“ ne tirjajo povsod strogega izvrševanja svojega programa, ampak odobrujejo tudi njega prilagoditev narodnim in krajevnim razmeram. Jaz sem se o tem tudi prepričal tako v osebnem občevanju z voditelji „Jungovcev“ kakor tudi z čitanjem njihovih glasil. Po mojem mnenju so „mladi“ resnično vsestransko naobraženi, odločni in neustrašni učitelji, ki se vselej in povsod neumorno potezajo za napredek svobodomiselnih šol in njenega učiteljstva. V dosego svojega smotra pa iščejo sredstva in zveze, ki se dotičnim razmeram najbolj prilagajajo.

Na Dunaju, kjer živi zraven mnogih milijonarjev še več ubogih, brezpravnih delavcev, ki pomorejo z besedo, v potrebi pa tudi s silo svoje velike organizacije marsikaterim tirjatvam do zmage, so le ti prav dobri zavezniki učiteljev. Oni, ki vsak dan sami občutijo jarem bogataške samovoljnosti, ki vedo dobro ceniti svobodno šolo, ki edina obeta njihovim otrokom boljšo bodočnost, so jim v boju zoper sedanje dunajske klerikalne mogočnejše neprecenljiva podpora. Njim na ljubo so sprejeli „Jungovci“ tudi edino politiško točko — boj za splošno in enako volilno pravico — v svoj program.

Uverjen sem torej, da s lep o izvrševanje programa dunajskih „Jungovcev“ ni v smislu teh organizatorjev učiteljstva, in dovoljujem si našim „mladim“ svetovati: Opustite tisto tajno organizacijo, opustite svoje nazivanje, opustite sploh vse, kar bi nas znalo cepiti, ter začnite krepko delovati za našo vsestransko naobrazbo in za izobraženje naroda, podžigajte nas druge z živo besedo k stanovski zavesti in odločni močatosti in videli boste, kako bo vaše število raslo in koliki bodo vaši uspehi. V takem delovanju združeni smo lahko vsi zavedni učitelji. Rečem še enkrat: Ne delimo se v „mlade“ in „stare“, ampak kvečjemu v odločne in mlačne ter klerikalce.

Če bodo „mladi“ delovali v tem smislu, bo kmalu izginil ves strah pred njimi, ne bodo se sklicevali shodi zoper nje, temveč z odprtimi rokami jih bodemo sprejemali povsod.

Treznjež.

Društveni vestnik.

Kranjsko.

„Zavezinim“ učiteljskim društvom! Pri zadnji glavni skupščini „Zaveze“ v Gorici je bil sprejet naslednji predlog:

„Zaveza“ izberi potrebni material iz vseh slovenskih pokrajin v dokaz, da naj se odzame krajnim šolskim svetom pravica sestavljanja ternopredlogov in da naj se odpravijo krajni šolski nadzorniki. S temi dokazi opremljeno prošnjo naj „Zaveza“ pošlje naravnost državnemu zboru. Obenem naj se obrne do nemške, češke in poljske učiteljske zaveze, da one ravno isto store.“

Pozivljamo vsa p. n. načelnštva učiteljskih društev, da čim prej zbero in nam vpošljejo podatke, ki govore za odpravo krajnih šolskih nadzornikov. Ker delokrog krajnih šolskih svetov ni v vseh kronovinah enak, naj se nam prijavijo nedostatki, ki jih imajo krajni šolski sveti v posameznih kronovinah vobče, in pa navsveti, kako naj bi se krajni šolski sveti primerno preuredili. Zlasti pa naj se navedejo tehtni razlogi, zavoljo katerih je želeti, da se odzame krajnim šolskim svetom pravica sestavljanja ternopredlogov.

Ona društva, katerim ni mogoče posvetovati se o tem vprašanju v svojih zborih, naj to store vsaj potom odborovih sej.

Podatke in nasvete je vposlati podpisnemu vodstvu vsaj do 1. rožnika t. l.

Vodstvo „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“
v Ljubljani, dne 25. sušca 1900.

Tajnik:

Drag. Česnik, l. r.

Predsednik:

L. Jelenc, l. r.

Ljubljansko učiteljsko društvo je imelo dne 17. m. m. ob pol 8. uri zvečer svoj redni mesečni zbor z zabavnim večerom kakor navadno v „Narodnem domu“. — Predsednik g. Fr. Gabršek pozdravi navzoče, posebno goste in med njimi zlasti dež. poslanca dr. Dan. Majarona, omeni v tem času odposlanih prošenj in piknika, ki je bil jako živahen. Na to prebere predlog g. Sitscha, ki želi, da bi se zabavni del ločil od oficijalnega in da naj bi se vršil tudi vsak posebe. G. predsednik omenja, da se je tako godilo, ker določajo pravila tako, a da se strinja s predlogom. Ker se k predlogu nihče ne oglasi, predlaga g. Iv. Krulec, da naj se izroči predlog odboru, kateri naj pravo ukrene; kar se soglasno sprejme. — Potem je g. Ljud. Stiasny predaval v skoraj uro dolgem, res zanimivem in prav poučnem govoru o mestu Baku in pridobivanju petroleja, za kar je žel občno, zaslužno pohvalo. — Gospice Bilina, Grebenz in M. Moos in gg. Krulec, Likar in Vrabl so izvajali vse pevske točke z znano preciznostjo. Zaslužene pohvale ni bilo konca. — Slednjič pozdravi g. predsednik še med tem časom došle nove goste, zahvali g. Stiasnega za nje-

govo prijaznost in veliki trud, gdč. pevke in gg. pevce za njih požrtvovalnost in, ker je bil skoraj gotovo ta večer zadnji zabavni večer v zimskem času (mesečni oficijalni zbori ostanejo, namesto zabave pa se bodo odslej prirejali manjši izleti) jih prosi, da bi vsi ostali zvesti našemu društvu tudi v prihodnje. S tem otvori prosto zabavo, katera se je prav lepo razvila. —n.

„Ljubljansko učiteljsko društvo“ bode imelo svoje redno mesečno zborovanje v ponedeljek, dne 9. mal. travna 1900 ob 6. uri popoldne v sobi II. a razreda II. mestne ljudske šole v Ljubljani po nastopnem vzporedju:

- 1.) Predsedstvena naznanila.
- 2.) Dopisi.
- 3.) Formalne učne stopnje — nadaljuje g. Fr. Gabršek.

4.) Nasveti.

Gostje dobro došli.

K obilni vdeležbi uljudno vabi odbor.

Iz občinskega sveta ljubljanskega. (Regulacija učiteljskih plač). O prošnji „Ljubljanskega učiteljskega društva“ na deželni zbor v zadevi izboljšanja gmotnega stanja učiteljstva je poročal občinski svetnik Šubic. Poročevalec je pojasnil, da meri uloga učiteljskega društva na to, naj bi občinski svet priporočal njegovo, na deželni zbor vloženo prošnjo za izboljšanje gmotnega stanja. To stanje je znano. Vprašanje o regulaciji plač se ne bo dalo odlašati. Kar je storila država in kar so storile avtonomne korporacije za svoje uslužbenice, to se mora storiti tudi na učiteljstvo. Učitelj v IV. razredu ima danes v Ljubljani 500 gld. plače. Kako more s tako plačo živeti, je nerazumljivo, kdor z njo izhaja, mora biti umetnik. Take razmere so nevedne učiteljskega stanu, od katerega se toliko zahteva. Učitelji so velevažen faktor v razvoju ljubljanskega mesta, in zato si šteje občinski svet v dolžnost, da krepko podpira njih prizadevanje za izboljšanje gmotnega stanja. Poročevalec je predlagal resolucijo, s katero se izreka, da občinski svet, poznavajoč neugodno gmotno stanje učiteljstva na Kranjskem in osobito v Ljubljani ter uvidevajoč potrebo, da se plače zvišajo, iz narodno-političnih in humanitarnih nagibov deželnemu zboru toplo priporoča prošnjo ljubljanskega učiteljskega društva.

Obč. svet. Velkavrh je zahteval, da mora ta resolucija veljati tudi za učiteljice, na kar je poročevalec pojasnil, da se nanaša tudi nanje tako kakor na učitelje.

Književnost in umetnost.

„Poezije doktorja Franceta Prešerna“, uredil skriptor L. Pintar, založila Ig. pl. Kleinmayr in Fed. Bamberg v Ljubljani. To je druga objeljena nam knjiga slavnostne izdaje našega prvaka- pesnika Prešerna. Od krasotne numerirane izdaje se razločuje po obliki in papirju, tisk in slike so pa ravno iste, vendar je tej izdaji cena mnogo nižja. Cena mehko vezani knjigi je 5 K, v platno vezani 6 K 40 vin., v svinjsko usnje vezani pa 9 K, po pošti 30 novčičev več. Ker si razmeroma drage numerirane izdaje ni mogel vsakdo naročiti, ne smel pa bi biti nobeden slovenski učitelj brez te prekrasne knjige.

Vstajenje. Spisal Rudolf Vrabl, učitelj v Ljubljani. 1900. Založil J. Giontini v Ljubljani. Cena 40 h, po pošti 6 h več. Vsebina: Nada. — Za sestro. — Samo eno cvetko. — Na usodnih potih. — Naša mladina bo po tej knjigi prav rada segala, zato jo prav toplo priporočamo za šolske knjižnice.

Der schwäbische Chronist Burghardt Zink und eine interessante Schule zu Reifnitz in Unterkrain. Von Prof. Joh. Vrhovec. Separat-Abdruck aus den „Mittheilungen des Musealvereines für Krain“ 1900.

„Slovenka“ ima v 2. številki vsebino: Zorana, Biseri, pesem. — Ivanka, „Bistvo ženskega vprašanja“. — Zofka Kveder, „Ana Jokavenko“.

— F. K., „Praktična stran ženskega vprašanja“. — Fr. Ilesič, „Pevce — slepec — dalekovidec“. — Arne Novak, „Nove faze moderne ženske“. — E. Gangl, Ob cerkvi, pesem. — Teodor Sokol, Vzgoja in omika ali izvir sreče. — Oton Zupančič, „Ivanič in Panijan“. — Zofka Kveder, „Studentke“. — E. Gangl, „V sanjah“, pesem. — Socialno vprašanje in zavod sv. Nikolaja v Trstu. — Oton Zupančič, „Vasovalec“, pesem. — Listek. — Razgovori.

Dr. Rich. Hampe — Das österreichische Schulwesen — Separatabdruck aus Mayrhofer's Handbuch f. d. politischen Verwaltungsdienst. Zaloga Manzeve knjigarne na Dunaju. Cena 3 K 75 h. To je za juriste in za šolske upravnike (šolske nadzornike in šolske gosposke) jako zanimiva in priročna knjiga, ki prinaša v vseh strokah šolske uprave avstrijske zakonite določbe, posnete po zakonitih ukazih, odlokih in razsodbah šolskih gosposk in upravnega sodišča. To je torej nekak „katekizem“ za vse šolsko-upravne inštanice. L.

Telovadba za petrazredne in manjrazredne ljudske šole. Priredil Franc Brunet, c. kr. učitelj telovadbe na višji realki v Ljubljani.

Knjiga obsega te-le oddelke: 1.) Telovadna smer, razdeljena po učnih načrtih za petrazrednice. 2.) Igre. 3.) Učni načrti s pridejanimi številkami, ki kažejo na dotično snov v knjigi. 4.) Telovadni izrazi, slovensko-nemški in nemško-slovenski. 5.) G. Furlana podrobni načrt petrazrednic kot dodatek.

Knjiga je spisana za petrazrednice, a lahko se rabi tudi v vseh manjrazrednih šolah, ker je v dotičnih načrtih zaznamovana snov.

Knjigo bodo lahko rabili vsi učitelji ljudskih šol, a dobro bo ustrezala tudi učiteljskim pripravnikom.

Terminologijo in povelja je odobrila enketa učiteljev.

Knjiga bo izšla tekom tega polletja v L. Schwentnerjevem založništvu v Ljubljani.

Vestnik.

Učiteljski konvikt v Ljubljani. G. Davorin Trstenjak, ravnatelj v Gospiću na Hrvaškem, 20 K. Ta vzorni prijatelj slovenskega učiteljstva, ki se že opevano spominja našega konvikta, je opremil to svojo pošiljatev s temi-le laskavimi in navdušenimi besedami: „Ljubi bratje! Slovensko učiteljstvo se hudo bojuje za svoje pravice in za pravice svojega naroda, kakor junaški Buri. Zato zasluži simpatije vseh poštenih ljudi. V znamenje spoštovanja milega slovenskega učiteljstva pošiljam vam 20 K za „učiteljski konvikt“. Živlo slovensko učiteljstvo! Živio slovenski narod! Pristrčni Vam pozdrav! Vaš čestilec Davorin Trstenjak“. Takega navdušenega prijatelja in čestilca slovenskega učiteljstva bi človek z vso dušo objel in poljubil. Tudi mi Vam kličemo, predragi g. kolega, živel Vas Bog još mnoga ljeta! Živel vrlu hrvaško učiteljstvo! Živela slovanska in stanovska naša vzajemnost! Presrčen pozdrav naprednemu hrvaškemu učiteljstvu! — Sl. posojilnica v Logatcu 20 K; g. Ivan Majaron, trgovec in posestnik v Borovnici, namesto venca na grob r. D. Žitniku na knjižico kr. podr. št. 244 po g. nadučitelju Fr. Paplerju 10 K; g. J. Starec, učitelj v Štomazu na Krasu, po g. R. Seberju, tiskarju v Postojni 1 K.

Pameten duhovnik. Katehet pravi svojemu kolegi-učitelju: „Jaz se popolnoma strinjam z nazori „Učit. Tovariša“, da se loči šola od cerkve; potem ne bo toliko preprirov med nami in oba stanova se bosta potem spoštovala medsebojno“. Žal, da je le premalo tako treznomislečih duhovnikov.

50.000 rubljev podpore je določila ruska vlada za ljudskošolsko učiteljstvo, da se vdeleži svetovne razstave v Parizu. Pri nas pa o kaki podpori ni duha ne sluha! Znamenje časa.

V Št. Vidu nad Vipavo, v postojinskem okraju, je razpisano mesto učiteljice do 4. t. m.

Premembe. Na Goriškem sta menjala mesti gg. R. Jelinčič in J. Muznik; prvi je šel v Spodnjo Tribušo, drugi na Vrsno. — Na Štajerskem so definitivnim imenovani gg.: Oskar Žolnir in Štefan Kos v Makulah, Friderik Marinič pri Sv. Marku, Jos. Troha v Zavrčah in Alojzij Majcen pri Sv. Andreju v Slovenskih goricah, gospč. Ljudmila Pilek pri Novi cerkvi. — V stalni pokoj je stopil nadučitelj v Stranicah, g. A. Arzenšek. Služboval je nad 42 let na eni in isti šoli. — Učitelj dvorazrednice v Banjaloki, gosp. Anton Bezeg, je imenovan nadučiteljem istotam. Definitivna na svojih mestih sta postala gosp. Ivan Bajželj na Jeseinicah in gospč. Helena Junowicz v Dolu.

Slovenščina na mariborskem učiteljišču. V seji poslanske zbornice dne 13. sušca so interpelovali posl. Žičkar in tovariši naučnega ministra, je li mu znano, da se na mariborskem učiteljišču ne izpolnjuje § 64. organizacijskega statuta in če je pripravljen odstraniti ta nedostatek. — § 64. organizacijskega statuta zahteva, da morajo kandidatje prebiti izpit tudi iz drugega deželnega jezika, če hočejo biti usposobljeni za utrakvistiške šole. Na mariborskem učiteljišču, kjer se vzgajajo tudi učitelji za slovenske šole, se to ne godi.

† **Ivan Janas**, učitelj v Črmošnjicah, je umrl dne 25. svečna t. l. Pokojnik, star nad 70 let, je bil v svoji mladosti graščinski oskrbnik ter postal pozneje pomožni učitelj v Črmošnjicah, kjer je kot ogrski državljani našel svojo drugo domovino. Kako zelo je bil priljubljen, je kazal njegov veličastni pogreb. N. v m. p.!

Odlikovanje. Učitelja na tukajšnji strokovni šoli, gg. J. Springer in J. Vesel, sta dobila naslov profesorja.

Kjer ni telovadišča, je odredil koroški deželni šol. svet, da naj se pozimi na slovenskih šolah namesto telovadbe poučuje nemščina, na utrakvistiških šolah pa slovenščina. Poleti naj se pa čas, določen za telovadbo, izpolni s šolarskimi izleti.

Času primeren sklep. Okrajni šolski svet na Kranjskem je sklenil na predlog učiteljskega zastopnika, da krajni šolski sveti na račun krajnega šolskega sveta ne smejo naročati za šolo „Slovenskega Učitelja“ in ne „Učiteljskega Tovariša“, ker sta oba politiška lista, pač pa se sme za šolo naročiti na račun kraj. šol. sveta „Popotnik“, ker je ta list strogo pedagoške vsebine. Za šole se smeta naročiti tudi „Zvonček“ in „Vrtec“. — Pametno!

Zastopniki učiteljstva na Primorskem (Goriškem), ganite se za „Zvonček“ v okrajnih šolskih svetih, da se bo tudi ta naš vrli mladinski list naročal za posamezne šole, kakor se naroča „Vrtec“. „Zvonček“ izhaja iz nas, je naš trud in naše delo, zato si bodimo sami med seboj najbližji! V tolminskem okrajnem šolskem svetu se je glede „Zvončka“ že nekaj sklenilo, a izvršilo se še ni nič. Torej!

Deželni šolski svet kranjski je na prošnjo direktorija „Zaveze“ ukazal okrajnim šolskim svetom, da se morajo na podstavi zakona izpraznjena mesta razpisovati ne samo v uradnem, ampak tudi v smislu zakona v med učiteljstvom najbolj razširjenem učiteljskem listu.

Posnemanja vredno. Odbor „Slovenskega učiteljskega društva za Kranjsko“ je sklenil v svoji zadnji seji, da pristopi društvo „učiteljskemu konviktu“ kot ustanovnik in plača v ta namen 200 K. — Okrajna učiteljska društva, storite tudi vi tako!

Okrajni šolski svet litijski je imenoval za bodočo triletno dobo nove krajne šolske nadzornike in sicer skoraj ame klerikalce. Ker imajo poslednji v sedanjih okrajnih

šolskih svetih večino, se bo zgodilo tako bržkone tudi v vseh drugih okrajnih šolskih svetih. Učiteljske zastopnike opozarjamo, da store vse, da se imenujejo krajnim šolskim nadzornikom prijatelji nove šole. Le na krov!

Učiteljski pravnik. Učitelj v velikih počitnicah. (Popravek). V 9. števil. „Uč. Tov.“ bi moralo stati mesto „to pa ni zakonito“ — „to pa ni nezakonito“ ondi, kjer je govor, ali je dolžnost, da učitelj naznanja, kje biva v velikih šolskih počitnicah; zakaj, kakor se razvidi iz naslednjega stavka, se logično vjema, da proti zakonom in ukazom ni, ako se od učiteljstva terja, da naznani, kdaj in kam se v šolskih počitnicah poda.

Analfabeti v slovenskih deželah. V preteklem letu je bilo v slovenskih deželah analfabetov: na Štajarskem 10%, na Koroškem 13%, Goriškem 21%, Kranjskem 23%, Trstu 18%, v Istri 48%.

Duševna kultura na Kavkazu.

Po raznih virih in lastnem opazovanju sestavlja Ljudevit Stiasny.

(Dalje.)

Prebivalstvo je v pokrajinah, skozi katere vodi železnica v Tiflis, zelo redko, zato je tudi šol malo in učenci imajo največ daleč v šolo. Pač pa je bil v Samurkazanu v Okomu že leta 1875. panzija za ubožne učence, a Samurkazanci so se tako zelo zanimali že takrat za ljudsko šolo, da je vsak občan dajal donesek za stanovanje vnanjih učencev. Tudi je bilo pri njih že takrat uvedeno prisilno šolsko obiskovanje: starši, kateri niso pošiljali redno svojih otrok brez zadostnega opravičevanja, so morali plačati za vsako zamudo 10 kopejk.

Po dvanajsturni vožnji sem se pripeljal v Tiflis, ki je bil, ko so ga priborili Rusi l. 1801, na pol podrtoto mesto z 20.000 prebivalci, ki so prebivali v prav slabih hišah. Od tega časa pa je Tiflis tako zelo napredoval, da je dandanes središče kupčije ter duševnega življenja na Kavkazu ter da ima čez 175.000 prebivalcev. Staro mesto je pač še največ tako kakor je bilo poprej, zato pa ima mnogo novih prav krasnih poslopij in palač, ki lahko tekmujejo z onimi evropskih stolic.

Izmed najzanimivejših poslopij je vendar sigurno kavkaški prirodno-zgodovinski muzej, ki je bil sicer osnovan šele l. 1867, a zavzema sedaj za petrogradskim in moskovskim muzejem prvo mesto v Rusiji. V marsičem se celo sme meriti s prvimi muzeji vsega sveta. V muzeju so sledeči oddelki: geološki, zoološki (osobito bogat), etnografski, botanični, entnografski in arheološki. Tu se nam pred očuje prava podoba kavkaških dežel in sicer v njeni preteklosti in sedanosti. Stare posode itd. nam pred očujejo stari Kavkaz, a bogate zbirke mineralij in nabasanih živali itd. nam pričajo o velikolepi prirodi dežele. Osobito je zoologija prav dobro zastopana. A tu ne stoje živali kakor podobe iz voska druga zraven druge, ampak tu se vidijo v skupinah, ki kažejo vsa njihova karakteristična svojstva, n. pr. divji kozel pleza čez skale, onemoglo kamelo raztrgavajo hijene, šakali in razne ptice, drugod je zopet močvirje z raznimi pticami, a razen tega so še druge zanimive skupine.

(Dalje.)

„Učiteljski Tovariš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spisi naj se blagovolijo pošiljati amo pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Ljubljani. Naročnino pa prejema g. Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{3}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštne še 6 K.

Izdajatelj in odgovorni urednik Jožef Pance. — Last in založba „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“.

Tiska Miličeva tiskarnica v Ljubljani.